

Richard, jež Matka živých osvobodila od věčné smrti

a dnes ho na divadle ukazuje
nejslavnější, přeslavná, převznešená a ušlechtilá třída rudimentistů
v akademickém gymnáziu SJ v Praze u sv. Ignáce 1735

NÁMĚT

Richard, mládenec z Flander, se na radu svého kumpána (pro nás Liberta)¹ držel všech špatností nevázaného života. Ďábel² chtěl, aby ho, stejně jako Liberta, nejvyšší Soudce uznal vinným ze zločinů a odsoudil k věčnému trestu. Když se Orcamus³ snažil pohnout Soudce, aby proti nim vynesl zasloužený rozsudek, dosáhl toho, že Libertovi byl zcela po zásluze přisouzen věčný trest. Richarda Soudce zprostil trestu na zásah dobrotivé Panny, jež se za něj přimluvila kvůli modlitbě, kterou měl Richard ve zvyku denně k Matce milostí⁴ odříkat a pomodlit se ji i toho dne, třebaže napůl spícím jazykem. Otec Joannes Nadasi SJ v díle Annus aeternitatis, týden 32.

PŘEDEHRA

Když Ďábel usiluje obrátit Nemesis⁵ proti Mládí, které přestoupilo zákon, Milosrdenství ho odmítne a zapudí.

Recitativ

Ďábel: 5 10	Nemesis, stále ještě trpíš, aby zločinné, nebi protivné, peklu dorostlé Mládí zůstalo bez trestu? Nemršíš po něm pro takové zločiny bleskem? Otevři chřtán pekla⁶ a bez prodlení mu předhod' Mládí, které má spálit krutý oheň, neboť se odvrátilo od pravdy.
----------------------------------	--

¹ *Libertus* – jméno odvozené z lat. *libertas, atis, f.* – „svoboda“, „nevázanost“. Typické jméno mladíků vedoucích nevázaný, hříšný život.

² Lat. *Orcus, i, m.* – říše mrtvých, podsvětí, podsvětní božstvo, zde ve významu „ďábel“.

³ *Orcamus* – jméno odvozené z lat. *orcus, i, m.* – „podsvětí“, „peklo“.

⁴ Lat. *Mater Gratiarum*, jeden z nejběžnějších přídomek Panny Marie.

⁵ *Nemesis, is, f.* – bohyně odplaty a pomsty. Zde ztotožňována s Kristem, viz scéna 11.

⁶ Lat. *Dis, Ditis, m.* – Plútó, bůh podsvětí. Zde ve významu „ďábel“.

Árie

15 Ať se slunce rozpálí do blesků
a potrestá zločiny Mládí,
které porušuje zákony
a vede zločinný život.
Ať podnítí Nemesis
a dá jí chuť trestat.

Recitativ

Ach! Odhoď přílišnou laskavost,
zasáhni věčným rozsudkem toho, kdo si to zaslouží!

Recitativ

20 Nemesis: Udeřím, ztrestám je,
jejich zločiny žádají
spravedlivou pomstu,
po právu si zaslouží blesk.
Udeřím, ztrestám je,
vykonám pomstu.

Árie

25 Ať meč rozpálí blesky,
jimiž já, nejspravedlivější Nemesis,
potrestám zločiny Mládí,
a Lachesis⁷ ať ho ztrestá smrtí.

Recitativ

30 Mládí: Ach, Milosrdenství,
nestrp, aby Spravedlnost příliš zarputile
bojovala proti Mládí.
Už i samotné slunce se rozpálilo hněvem,
šlehá plameny a chystá se na mě vrhnout blesk.
35 Ach! Slunce,⁸ utiš se
a neplaň hněvem!
Kéž luna zastíní tvůj žár,
abys na mě neútočilo s takovým hněvem.
Ach, Milosrdenství, pomoz hynoucímu!

40 Milosrdenství: Jsem zde na tvé volání a prosby,
chci ti poskytnout pevnou ochranu
a podporu proti ďáblu.

⁷ *Lachesis*, is, f. – jedna z bohyň osudu.

⁸ Lat. *Phaebus*, i, m. – přízvisko Apollóna, zde v obecném významu „slunce“.

Arietta

45 Budiž zde místo pro laskavost,
 pryč s přísným rozsudkem,
 ať se zavře Kerberův chřtán,
 ať Mládí není podrobeno
 věčným ranám
 ani odsouzeno do Avernu.⁹

Recitativ

Ustup, zuřivosti¹⁰ Avernu,
 nespravedlivá vůči Mládí.

1. SCÉNA

Když Richard zavrhne spásná napomenutí učitele Theorga a unikne z jeho domu i přísného vedení, Orcamus jáás, že mu přichází nová kořist.

Osoby: Richard, Evaristus,¹¹ Theorgus,¹² Servillus,¹³ žáci, Orcamus, všichni ďáblové a přízraky.

50 Richard: Jak sladce se smálo zlaté zářivé slunce
 a nebe nám přineslo příjemný den pro hry.
 Evariste, pohráli jsme si venku dost?
 Evaristus: Pohráli jsme si dosyta, ale nemálo se bojím.
 Richard: Jaký
 strach zachvátil tvé údy? Pověz, čeho se tvá duše bojí?
 55 Evaristus: Co až se náš Theorgus dozví,
 že jeho milý Richard je pryč? Zle ho přivítá,
 až přijde k jeho prahu pozdě! Přidej do kroku,
 aby ti snad protahované zdržení nevyneslo ještě větší trest.
 Richard: Tato věc vzbuzuje v mé mysli stejný
 60 strach. Volám však zpátky odvahu, kterou strach zahnal.
 Ať si na mě Theorgus chrlí sebevíc
 hrozeb! Snadno přetrhnu nit jeho
 hněvivé řeči, hbitě setřesu
 učitelovo jho a chytře uteču.
 65 Evaristus: Zkusme to tedy a potichu přistupme
 ke dveřím, neboť zuří víc než obvykle.

⁹ Lat. *Avernus*, *i*, *m.* – jezero v Kampánii považované za vstup do podsvětí, metonymicky „podsvětí, peklo“.

¹⁰ Lat. *Furia*, *ae*, *f.* – Lítice, bohyně pomsty, v přeneseném významu „hněv, zuřivost“.

¹¹ *Evaristus* – jméno odvozené z řec. *eu* – dobře a *aristos* – nejlepší, nejvznešenější.

¹² *Theorgus* – jméno odvozené z řec. *theos* – bůh a *orgé* – horlivost.

¹³ *Servillus* – jméno odvozené od zdobně lat. *servus*, *i*, *m.* – otrok, sluha.

- Theorgus: Neobezřetná mládeži! Pořád mě budeš přivádět k zuřivosti?
 Evaristus: Slyšíš, jak hromuje?
 Richard: Velmi dobře.
 Theorgus: Kde je Richard?
 Evaristus: Je s tebou zle, bratře.
- 70 Theorgus: Serville, běž, proběhni rychle celé město a přiveď Richarda do mého domu!¹⁴
 Ach, bojím se, aby se snad můj Richard nepřidal k špatné společnosti nebo družině. Chlapec je totiž náchylný ke každé neřesti.
- 75 Theorgus: Poučím toho mladíka, na jakou stezku má obezřetně vložit nohu.
- Richard: Ne ne, z toho nic nebude! Richard uprchne, a tak rychle obelstí svého Theorga. Evariste, ty se vrať domů, já předejdu jeho hněvu tím, že lstivě uteču.
- 80 Servillus: Richard je tady, utíká, chytte ho!
 Theorgus: Vy ostatní rychle utíkejte a toho uprchlého, nešťastného chlapce hned přiveďte sem, před mou tvář. Jsi tu? Příčino mé přemnohé bolesti, už jsi tady?
- Richard: Nevím, že bych byl příčinou takové bolesti.
- 85 Theorgus: To tvá zuřivost mě donutila utéct!
 Naopak, ať je pro Richarda důkazem největší lásky, když ho Theorgus zaslouženě trestá za neřest. Střez se nadále jen jednou nohou opustit dům! Zatím si odříkej své modlitby k Panně Matce,
- 90 Theorgus: opakuj si je stále znovu, tento zbožný zvyk nikdy neodkládej. Takovému chráněnci pak nebude chybět má přízeň. Budu tě, Richarde, vždy živit sladkými pokrmy, jen se, milý chlapče, lstivě nevzdaluj z našeho domu.
- 95 Richard: Theorgus by chtěl Richarda krmit sladkými pokrmy chtěl by, aby byl stále jeho chlapcem. Ať ví, že už jsem ochutnal mnohem sladší věci. Ta stará liška! Prohlédl jsem už dříve jeho lsti. Dopřává mi cukr, dokud nepřejde
- 100 Richard: k hrozbám o to silnějším a hořkým. Doufám, že svoboda bude sladší než toto otroctví. Od této chvíle už mi Theorgus nikdy

¹⁴ Lat. *Lares, um, m.* – domácí ochranné božstvo, zde v obecném významu „dům, domov“.

- nebude diktovat rozkazy. Vyžadoval horlivou
úctu k nejlepší Matce, tu budu stále ctít.
105 Ostatními rozkazy však pohrdám a odmítám je.
- Orcamus: Dobře!
Zvítězili jsme, Averne! Ať družina stínů jásá!
Nešťastný Richard kráčí tou cestou,
po níž tisíce mladíků míří střemhlav do pekel.
Právě tou cestou se Richard neopatrně vydal!
110 Richard! Ten, který byl dříve pážetem¹⁵
Panny Matky? Právě ten! Ó, nastává mi šťastný den
v této temné noci! Kéž stinná zákoutí podsvětí
ozáří jasnou pochodní nově slunce
a Avernus ukáže líbezně jasnou tvář!
115 Sem, Fúrie Tartaru, pekelná družino,
vneste do míst trestů radost, do pláče žerty.
Dej se do tance, neuspořádaný zástupe Stygy,
a tanec ať řídí hudba, jejíž melodie, ať už libozvučná,
nebo nesouladná, bude znít jásavě.
120 Neboť doufám, že Richard se z té cesty, po níž
se vydal, zřítí. Ba přísahám, že zanedlouho
bude ten chlapec tady, aby ho spálil věčný oheň.
Já sám ho dovedu k zatracení.
- Ďáblové: Tak tak, patří se,
aby Richard, miláček hvězd, bídne zahynul.
- 125 Orcamus: Přestaňte tančit. Kdo nám to ruší takt
a rytmus tanců? Do našich řad se mísí
nějaké šiky tuláků. Podívej se ven!
- Ďábel: Je tam Libertus, mladík známý nevázaným
životem.
- Orcamus: Ustupte, ten bude brzy
130 našim hostem. Proto nechci, aby mého
milého Liberta někdo rušil.

2. SCÉNA

Libertus, vůdce bandy kumpánů, si příliš užívá radostí. I jim přitom podsouvá nejhorší zásady zvráceného života a předepisuje jim za pravidlo heslo „co je libo, je dovoleno“.

Osoby: Libertus, kumpáni.

Libertus: Rozezněly se příjemné činy a sladké loutny,
můžeme tedy dny a noci plné květů

¹⁵ Lat. *camillus*, *i*, *m.* – chlapec ze vznešené rodiny, který pomáhal při náboženských obřadech.

- trávit tancem, milí druhové. Rychle,
 135 pospěšte k radovánkám, které vás volají!
 Nic se nehýbe? Bibule, Dormille, Hircule,
 Slampule, Vomille, Porcule!¹⁶ Nic není slyšet.
 Leží snad moji druhové poražení
 nedávnou pitkou? Letím je vzbudit.
 140 Jak půvabná hudba tu zní,¹⁷ myslím,
 že tato hrdla dobře promazala tuk přinášející Ceres.
 Ach běda! Jaká jatka působí opilost!
 Vstaňte, libě znějící loutny nás znovu zvou
 k tanci a potulkám po celém městě!
 145 Jak vidím, házím hrách na stěnu. Už vím,
 co udělám! Provedu ztřeštěný, ničemný kousek.
 Jistě velmi brzy setřesou spánek,¹⁸ až vzbudím
 celý dům bubnováním, aby si ti,
 co jsou nyní ponořeni do snů, mysleli, že hoří.
 150 Ach hoří! Hoří! Hoří! Hoří!
- Bibulus: Běda, kde?
 Libertus: Na vaší střeše již zuří oheň.¹⁹
 Bibulus: Liberte, pomoz nám nešťastným!
 Libertus: To udělám rád,
 jen co se probuzeným vysměju! Tak co,
 vymýšlí si Libertus dobré způsoby, jak vás
 155 vzbudit?
- Dormillus: Ty jsi ale šprýmař!
 Libertus: Už se vám nechce
 užívat si a roztančit nohy?
 Kumpáni: Znovu nám navrhuješ, co jsme už přijali. To se nám stále líbí.
 Hirculus: Nejprve tedy proběhněme všechny ulice,
 zbylý čas pak věnujme tanci.
 160 Bibulus: Ale který hostinec je podle tebe vhodný k tanci?
 Vomillus: Ten dům, na němž jsou namalované zlaté pohárky,
 ten se k tanci hodí.
 Libertus: Rychle tedy,
 ať přijde sbor v maskách a spustí hudbu,
 my se přidejme zpěvem veselých a jásavých písní.

¹⁶ Jako jména Libertových druhů jsou někdy použita přímo latinská diminutiva: *hirculus*, *i*, *m.* – kozlík, *porculus*, *i*, *m.* – vepřík, *bibulus* – ten, kdo rád pije. Jiná jména jsou odvozena od sloves: *Dormillus* od *dormire* – spát, *Vomillus* snad od *vomere* – zvracet. Původ jména *Slampulus* je nejasný.

¹⁷ Hudbou myslí zřejmě chrápání spáčů.

¹⁸ Lat. *Morpheus*, *i*, *m.* – bůh snů, zde v obecném významu „sen, spánek“.

¹⁹ Lat. *Vulcanus*, *i*, *m.* – bůh ohně, zde v obecném významu „oheň“.

Zpěv potulných kumpánů

Žijme, pijme, tancujme, ha ha ha,
 žijme, pijme, tancujme, ha ha.
 Co je libo, je dovoleno, kdo chce, bude hodně pít.

- 165 Bibulus: Kde vězí číšník? Jsme tu, rychle, rychle!
 Vanillus:²⁰ Přineste hned massické víno, sem s jídlem.²¹
 Libertus: Já začnu tančit, sbor ať hraje.

Tanec

- Bibulus: Ať žije Libertus, dovedný tanečník!
 Všichni: Ať žije!
 170 Libertus: Ať žije toto velké, bezstarostné bratrstvo!
 Neboť žijeme blaženě, když je dovoleno,
 co je libo. Toužíte trávit dny příjemně?
 Ať je dovoleno, co je vaší duši libo. Chcete pít?
 Prosím, pijte!
 Vomillus: Co když se opilým chce zvracet?
 Libertus: Prosím, zvracejte!
 175 Udělal to kdysi Antonius²² před mnohými diváky
 a ten byl přece konzulem ve městě Římě.²³
 Když se toho činu dopustil takový muž v takovém městě,
 tobě to v těchto místech nemůže být k ostudě.
 Konečně, druhové, ať vám hluboko v srdci tkví vtesané
 180 toto pravidlo: totiž co je libo, je dovoleno.
 Bibulus: Jídlo začíná tížit mou hlavu.
 Porculus: Dopřejme
 tedy trochu času snům.
 Hirculus: Budiž.
 Slampulus: Dobře.
 Libertus: Věnujme se chvíli spánku.

3. SCÉNA

Đábel usiluje získat na svou stranu Richarda, který uvažuje o návratu k Theorgovi.

Osoby: Richard, Orcamus se všemi démony.

Richard: Co to děláme, má duše? Kde to jsi, Richarde? Bloudíš

²⁰ Vanillus – jméno snad odvozené z lat. *vanus* – marný, pošetilý, planý.

²¹ Lat. *Ceres, eris, f.* – bohyně úrody, zde obecně ve významu „jídlo“.

²² Cf. Plútarchos, *Paralelní životy*, životopis Marca Antonia.

²³ Lat. *Ausonius, a, um* – Ausonský, adj. od Ausonie, kraje v jižní Itálii. Metonymicky „italský“ nebo „římský“.

- 185 podsvětím nebo světem? Jsou snad hvězdy nakloněny
nešťastníkovi, jemuž chystají záhubu strašné příšery
Avernu? Jestliže sen naznačuje spáči pravdu,
je s Richardem konec a zamíří do vyhnanství Tartaru.
V tom snu peklo vyneslo neblahý
- 190 ortel, že nešťastný Richard má zahynout,
když získal volnost a nebezpečně vkročil na cestu,
po níž tisíce mladíků míří střemhlav do pekel.
Běda, za to, že tak nešťastně zavrhl Theorgovo jho,
snad má být neopatrný Richard zaveden do pekla!
- 195 Co tu dělám, já opuštěný? Víím, že budu-li pokračovat
v započaté cestě, vystavím se hněvu nebes.
A co když se vrátím do Theorgova domu, jímž jsem pohrdl?
Každý se tomu činu bude smát! A Theorgus
bude za útěk vyžadovat neméně tvrdý trest.
- 200 Chci si to rozmyslet tady v lesíku.
- Orcamus: Běda, Richard nás ošklivě klame! Sem, pekelný zástupe,
vyjdi rychle ze záhrobních hlubin Avernu.
Toho nezdárného chlapce musíme porazit lstí!
Já sám ho dovedu k zatracení. Přineste rychle
- 205 vodu, kotel, mýdlo a nejprve mi očistěte
tvář. Ty se postarej o šaty.
- Ďábel 1: Jakou barvu ty šaty mají mít?
- Orcamus: Jakou nosí lovec zvěře,
taková barva ať zazáří na tom, kdo loví Richarda.
- 210 Ďábel 1: Tady jsou!
- Orcamus: Vy zatím přichystejte
všechny léčky, jaké je pilný důvtip
schopen vystrojit. Já jdu strojit svou lest.
- Richard: Proč se zdržuješ tady v lese? Proč tu marníš čas?
Vzal jsem si tu čas na rozmyšlenou.
- 215 Orcamus: O jakých záležitostech musíš rozmýšlet?
- Richard: Přiznám, pane, co tíží mou mysl.
Volnější život pobídl mou duši k útěku,
proto jsem také uprchl a oklamal Theorga i jeho jho.
- Orcamus: Nejsi ty Richard?
- Richard: Odkud znáš mé jméno?
- 220 Ano, jsem Richard a mám v úmyslu
znovu se poddat Theorgovu jhu!

- Orcamus: Půjdeš si pro trest,
pokud znovu zamíříš do Theorgova domu.
Plane a kypí hněvem a přísahá, že toho
chlapce zavře do krutého vězení. Proto
225 raději dál volně kráčeš tou stezkou, kterou jdeš,
osvoj si vznešené způsoby a oddej se životu,
jaký vede můj milý Libertus.
- Richard: To neudělám! Neboť o tom, co má být
rozhodnuto jednou provždy, je třeba dlouho rozmýšlet.
- Orcamus: Lest se nezdařila, soudím, že je nutné vyzkoušet něco jiného.

4. SCÉNA

Theorgus zjistí, že Richard je neobvykle dlouho pryč, a požádá Evaristu, Richardova nejlepšího přítele, aby se postaral o jeho návrat.

Osoby: Theorgus, žáci, Servillus, Evaristus.

- 230 Servillus: Tento zvuk, zdá se mi, už svolává školáky do školy
a mě, služebníčka, si žádá Theorgus, abych plnil jeho příkazy.
- Theorgus: Serville, rychle běž! Svolej školáky,
ať se dostaví ke mně, a především zavolej
mého milého Richarda. Kde zase otálí?
235 Je to neřádný mladík, vím, že je již dlouho pryč.
Na můj rozkaz rychle běž a zavolej
Richarda, který se již dlouho zdržuje mimo dům.
- Servillus: Tvé rozkazy poslechnu.
- Theorgus: Rád si zakrátko vyslechnu,
s jakou horlivostí Richard uposlechl mé příkazy,
240 zda plní své povinnosti k Matce milosti.
- Servillus: Pláču.
- Theorgus: Proč pláčeš?
- Servillus: Richard znovu utekl
a úkol nalézt ho zřejmě připadne mým nohám.
- Theorgus: Cože? Můj milý Richard znovu uprchl?
Richard? Chlapče, mylíš se! Sám tam běžím,
245 podívám se, jestli se neschovává zavřený v ložnici.
Neblahý osud, chlapec odešel, uprchl!
Serville, mluvil jsi pravdu!
- Servillus: Že?

- Theorgus: Rychle,
chlapče, zavolej Richardova přítele Evarista,
ten snad bude vědět, kde se skrývá.
- Servillus: Vykonám rozkaz.
- 250 Theorgus: Já nešťastný, jak neblahý osud na mě doléhá!
Nejmilejší Evariste! Vykonej, co žádám.
- Evaristus: Příkazuj, rád to udělám.
- Theorgus: Richard opět
utekl, ten chlapec uprchl a zmizel.
Protože vím, že jsi jeho dobrý přítel,
255 žádám tě, abys ztraceného našel a laskavě
tak vykonal to, co mé nohy udělat nemohou.
- Evaristus: Půjdu rychle, připnu si k nohám křídla,
jen když smutnému Theorgovi přivedu uprchlíka zpátky.
Ať se ke mně přidají i další.
- Theorgus: Vezmi si za průvodce
260 a věrné služebníky na cestě kohokoli z těch, které vidíš.
- Evaristus: Všichni ať hledají cestou necestou,
abychom mohli vrátit Theorgovi
zbloudilého Richarda a mně přítele.

Písnička těch, kdo hledají Richarda

Vy lesy, které víte o Richardovi, třebaže neumíte
mluvit, ukažte nám uprchlého Richarda.
Ach, kéž se ten, jenž zbloudil z cesty, vrátí domů,
ach, ukažte nám jeho stopy.

Následuje hra s ozvěnou.²⁴

- Evaristus: Richarde!
- Ozvěna: Pozdě.
- Evaristus: Běda, jaký hlas tu zní?
- 265 Ozvěna: Námaha.
- Evaristus: Je to zbytečná námaha, hledat
Richarda na této stezce?
- Ozvěna: Ano.
- Evaristus: Ach povězte,
dobrotivé lesní samoty, jaké skryté cesty
mám brázdit?
- Ozvěna: Jiné.

²⁴ Hra s ozvěnou byla dobově oblíbený básnický útvar, známý i z jiných textů a poetických příruček. V latinském textu umožňuje slovní hříčky.

270 Evaristus: Kdo tedy
viděl uprchlého Richarda? Ať řekne, kterou
cestou šel.
Ozvěna: Zahynul.
Evaristus: Běda, ten nešťastník zahynul?
Nežije?
Ozvěna: Žije.
Evaristus: Jak to, že zahynul, když
tvrdíš, že se ztratil, ale žije? Ptám se znovu.
Ozvěna: Prosím.
Evaristus: Richarde, dýcháš?
Ozvěna: Hněvem.
Evaristus: Nebo jsi přestal žít?
Ozvěna: Mýlíš se.
275 Evaristus: Jestliže dýchá a žije, nezahynul. Avšak už vím,
o čem má Evarista tento zvuk shůry poučit!
Kdokoli začal vést špatný život,
ten začal hynout. Přidám do kroku.
Myslím, že když si pospíším, najdu ho.

5. SCÉNA

Orcamus a Libertus se snaží přivést Richarda k nevázanému životu.

Osoby: Orcamus a Libertus.

280 Orcamus: Lest nevyšla, zkusím zaklepat na Libertovy dveře,
vzbudím v něm náklonnost k tomu mladíkovi. Víím, že
mladík mladíka velmi často stáhne do pekel
a chlapec, který pohrdl láskou zchátralého starce,
se snad beze všeho nechá chytit krásným vzhledem jiného
285 chlapce! Libertus představuje volnost
a také umí lstí přivést k ztracení neobezřetného ducha,
jeho duše se totiž směle vrhá na všechno špatné.
Buď zdrav, Liberte! Nechceš koupit zajíce?
Libertus: Je nějaký na prodej?
Orcamus: Je.
Libertus: Je jich snad v lese
víc?

- 290 Orcamus: Ano, v mém lesíku se skrývají
roztomilí zajáci podle tvého
gusta.
- Libertus: Kdo to je?
- 295 Orcamus: Jemný a krásný chlapec
bloudí tímto lesíkem a váhá na rozcestí,
rozmýšlí se, zda se má raději poddat Theorgovu
jhu, které nedávno setřásl útěkem,
nebo zda bude prospěšnější pokračovat započatou
cestou.
- Libertus: Přinášíš mi velmi milé novinky.
Avšak co myslíš, jakým způsobem bych mohl
toho dost obezřetného mladíka lapit?
- 300 Orcamus: To ti rád vyložím.
Nejprve se zeptej na jméno. Až ho budeš mít,
nalži mu, jaké vězení pro uprchlíka chystá
Theorgus, kdyby se snad vrátil do jeho domu.
Ať se také dozví, že lesem se již potlouká Evaristus
a s početným doprovodem prohledává les,
dokud se mu nepodaří vrátit zbloudilého Richarda
305 Theorgovi a vydat ho pod někdejší jho.
A proto je vhodné, aby Richard prozíravě
hledal bezpečí v tvé družině, Liberte.

6. SCÉNA

Richard, který dosud pochybuje o svém návratu a bloudí mimo město, vstoupí do blízké kapličky zasvěcené Velké Matce milosti a věnuje se tam pobožnosti, nad čímž Orcamus skřípe zuby.

Osoby: Richard, Orcamus s jedním démonem.

- 310 Richard: Stále těkáš a bloudíš, má duše? Tvou mysl
ještě neuklidnilo nebe? Ach, zbožné nebe
neumí pomoci bezbožné mysli! Útěkem
jsem obelstil Theorga, nemohu však obelstít nebesa.
Nebe dobře ví o mém ničemném útěku!
Co mám dělat? Váhám, opuštěný, na rozcestí dvou cest!
Co když se vrátím? Pak vběhnu pod Theorgovo někdejší jho.
315 A když budu pokračovat po této cestě bez překážek,
vystlané růžemi? Tato stezka nevede do nebeských krajů.
Z obou stran mě mučí strach a bolest.
Aby se však bolest v nitru srdce na chvíli utišila,
na malý okamžik se zde zdržím a odpočinu si.

320 Avšak jaká kaplička, zasvěcená Bohu, se to zjevuje
mým očím? Vstoupím tam, kdyby snad tento příbytek
byl náhodou postaven pro mou Matku Marii!
Šťastný osud! Mám, co si dychtivě přeji!
Zdrávas, Maria! Matka má totiž ve zvyku oblažovat
325 své zarmoucené služebničky pohledem na svou tvář.
Rychle přijď na pomoc ztracenému, pomoz tomu,
kdo váhá na rozcestí, a nenech, Matko milosti,
nevědčného potomka zahynout.

Orcamus: Orcame! Jsi zničen! Ztracen! Přenešťastný
330 Orcame! Ať sup trhá tvé sklíčené srdce,²⁵
ať Hekaté rázem rozrazí tvou prokletou hlavu,
ať nebesa zcela zničí Orcama, jehož kdysi
bídňě vyvrhla ze svého území!
Nevraživé nebeské hvězdy, nešťastný den,
335 který vydechuje prokletý vzduch a nahání duši
rozechvělý strach! Kam mám teď namířit své úsilí?
Ach, veškerá vynaložená námaha je ztracena!

Démon: Co tě trápí,
nejvyšší kníže noci, soudce stínů
a vládce Tartaru?

Orcamus: Tato pocta je pro mě
340 velkým neštěstím! Nosím královské jméno,
ale protože jsem byl jednoho nešťastného dne vyvržen
z blažené vlasti, úpím v řetězech věčné noci.
Že jsem vládce živých? Ale skrytý ve strašném
hrobě smrti! To navíc zvětšuje mou bolest
345 a drásá nitro mého srdce,
že do jeskyní Taenaru už dávno nikdo nezamířil.
A Richard, kterého jsem už chtěl ve svých drápech
odvléct k sobě do slují Tartaru, najednou
v slzách žádá o ochranu a pomoc Matky Marie
350 a skrz pomoc Panny se ten úskočný chlapec
snaží ničemnou lstí vyhnout našemu úskoku.
Znám Marii! Ach, toto jméno Avernus velice
nenávidí, je největším nepřítelem Stygy.
Zoufám si! Kdo ctí Pannu Matku,
355 ten nemůže zahynout.

Následuje chorus.

²⁵ Lat. *jecur, oris, n.* – játra. Římané tento orgán (spolu se srdcem a mozkem) považovali za sídlo života a vášní. V latinském textu je zároveň narážka na mýtus o Prométheovi.

CHORUS

Zbožnosti, kterou Sen vydal napospas srpu Smrti, přichází na pomoc Láska k Panně s modlitební korunkou a vysvobozuje ji z nebezpečí.

Recitativ

Spánek: Tiše! Zbožnost si zde dopřává spánek.
Sne, rozesej svou setbu sem,
na umdlévající,
pohlad jí svou hůlkou
360 obě očka
a vy, božstva spánku,
jí zavřete oči.
Již sladce mlčí!
Leží v hlubokém spánku!

Arietta

365 Rychle sem, Smrti,
ať je tvůj srp její zkázou,
sraz zločinnou hlavu,
která se uložila k bezpečnému spánku.

Recitativ

Láska:²⁶ Běda, co to vidím!
370 Zbožnost je skrze sladký spánek
podrobena srpu.
Ach, dobrotiví bozi,
obratte sem své laskavé zraky
a nedovolte, aby Zbožnost utonula
375 v tomto moři hněvu!

Arietta

Tuto ochranu²⁷ ti posílají
dobrotiví bozi,
tou se utěš a upokoj
a neboj se Stygy.

7. SCÉNA

Libertus na popud Orcama požaduje po Gulonovi lákadla, jimiž by si Richarda podrobil.

Osoby: Orcamus, Libertus, Bibulus, Gulo a ostatní kumpáni.

380 Orcamus: Nastrojím Richardovi jistější past,
aby snad tomu příliš zchytralému mladíkovi něco

²⁶ Láska k Panně.

²⁷ Tj. růženec.

nepřišlo podezřelé! Už letím, mířím k Libertovým dveřím. Liberte!

- Bibulus: Kdo to budí mého velitele?
 385 Chrápe, ponořený v hlubokém spánku,
 a všerejší pitka všechny udržuje ve snách.
- Orcamus: Co teď? I když leží ponořený do spánku, tento
 úkol nesnese odkladu, rychle ho vzbud!
- Bibulus: Udělám, co si přeješ. Vstaň, Liberte, a předstup
 před toho muže; je to myslivec, nemýlím-li se.
- Libertus: Správně mě napomínáš.
 390 Buď zdrav! Chci Richarda dohonit a chytit.
- Orcamus: Uvažuješ špatně, takový úskok ten chlapec přelstí.
 Lišky se obvykle chytají vábením a lstí,
 ne tím, že je lidé pronásledují svým příliš pomalým krokem.
 395 Udělej toto: ať ozbrojený dav zamíří do lesíka,
 tam předstírej lov na divokou zvěř,
 a až Richard vstoupí před tvou tvář, zadrž ho
 vlídným pozdravem a hned ho rychle pozvi
 na hostinu, kterou je třeba připravit. Tuším,
 že bude mít velký hlad a tato léčka ho snadno přemůže.
 400 Proto je třeba požádat o práci i Gulona! Přikaz mu,
 ať stůl nese hodně tučných jídel.
 Tak totiž to, co neporazí náš úskok, přemůže
 mlsota.
- Libertus: Budiž. Hircule, zavolej Gulona.
 405 Gulone, přetučný knězi kuchyně, žádám si
 tvých služeb. Umně vystroj panské
 hody. Za tento úkol dostaneš náležitý plat.
- Gulo: Rád a s potěšením naplním vaše žaludky.
 Co Gulonovo umění umí, to zručně vystrojí.
- Libertus: Vy rychle zamiřte do lesa, já se svěřím tomuto muži.

8. SCÉNA

Evaristus radí Richardovi, aby se vrátil, a povzbuzuje ho, aby tak učinil co nejrychleji. Avšak Libertus ho přiměje k odložení návratu, napojí ho nejhoršími zásadami a přetáhne ho na svou stranu.

Osoby: Richard, Libertus, všichni kumpáni, Evaristus, Theorgovi žáci.

- 410 Richard: Běda mi, co to slyším za hrozivé zvuky!
 Ty hlasy si žádají Richarda.
- Dormillus: Tady
 leží ten zajíc!

- Richard: Naopak, Richard je bázlivější než zajíc a prchá!
- Libertus: Žij, vzkvětej, buď zdrav, nejmilejší z mladíků! Jak to, že ses usídlil tady?
- 415 Richard: Uprchlík, který se provinil útekem a stále bloudí, si v těchto koutech lesa nenašel trvalý úkryt. Kdo prchá před stálým místem, ten se nedokáže usadit.
- Libertus: Jak se jmenuješ?
- Richard: To rád prozradím, jmenuji se Richard.
- Libertus: Ty jsi Richard? Bohové!
- 420 Běda ti, jestli se neprozřetelně vrátíš do Theorgova domu. Chystá pro uprchlíka přetěžké jho a vězení.
- Bibulus: Věz také, že lesem se potlouká Evaristus a s početným doprovodem prohledává les, dokud se mu nepodaří vrátit zbloudilého Richarda
- 425 Richard: Theorgovi a vydat ho pod někdejší jho. Cože? Evaristus se potuluje lesem? Zle je, ach, zle je s Richardem, chytí se do pastí a padne!
- Porculus: Šetři nářkem a přijmi svobodný život. Tato družina je silnější, než má on.
- Libertus: Prosím,
- 430 chlapče, dopřej nám svou přítomnost na bohaté hostině!
- Richard: Obávám se, že je to příliš velká milost prokazovaná tomu, kdo si ji nezaslouží.
- Žák 1: Evariste, rychle sem!
- Vomillus: Ničemný šibeničníku, co tu tropíš takový hluk?
- Žák 1: Ach rychle, Evariste a moji
- 435 druhové, sem, sem poběžte!
- Evaristus: Zde tedy vězí můj Richard? Zde se skrývá po svém útěku? Richarde! Pojď za hlasem svého přítele Evarista, který tě napomíná, a opusť nejhorší ze všech cest.
- Žák 2: Vrať se do domu²⁸ velmi zarmouceného Otce.
- 440 Evaristus: Vrať se pod Theorgovo medem oplývající jho.

²⁸ Lat. *Penates, um, m.* – domácí bůžkové, zde v obecném významu „dům, domov“.

- Libertus: Ano, ano, vrať se pod Theorgovo jho,
hořké víc než žluč.
- Vanillus: Neustupuj, pohrdni těmi prosbami.
- Žák 3: Slibuje ti zlaté dary, jestli se vrátíš domů.
- Bibulus: Zlatá svoboda je lepší než učitelovo jho,
445 tu, Richarde, hned přijmi.
- Žák 1: Prosím,
obrať své kroky zpátky, kráčíš tou nejhorší cestou.
- Richard: Nevrátím se, to je můj pevný úmysl.
- Bibulus: Ustupte, vy pobožné
stařenky, pobožné babky,²⁹ Istivé Sirénicky!
Nový Odysseus, náš Richard, je k těmto
450 slovům hluchý.
- Libertus: Jásej, má družino,
ať nastane nová radost a nový jásot,
když se tento sladký host připojuje k našemu sboru!

9. SCÉNA

Když se to dozví Theorgus, zarmoutí se nad svým i Richardovým osudem a svěřuje svého chráněnce Matce milostí.

Osoby: Evaristus, Theorgus, žáci, Servillus.

- Evaristus: Bohové, na Theorga dolehne nevýslovná bolest.
- Theorgus: Serville, poběž! Co znamenají ty smutné hlasy
455 venku?
- Servillus: Evaristus se vrátil.
- Theorgus: Příkaž mu, ať vstoupí.
Kdo to venku vydával ten truchlivý zvuk?
Snad se již Richard vrátil domů?
- Evaristus: Ach, ach, Richard kráčí tou nejhorší cestou!
Je zatvrzelé mysli, rozhodl se následovat
460 Liberta v jeho mravech.
- Theorgus: Kdo je ten Libertus?
- Žák 1: Chlapec,
kumpán, šašek, podle nějž je dovoleno, co je libo.
- Theorgus: Zasáhl jsi nitro mého srdce! Nešťastný chlapec!
Tohle má být, Theorgu, tvá sladká útěcha? Vidět toho,
465 koho jsi vychovával pod velmi sladkým jhem,
jak se již již poddává jhu démona?

²⁹ Lat. *Hecuba, ae, f.* – Hekabé, žena trojského krále Priama, přeneseně „stará žena“.

Mládí je vždy milá volnost, což je
 velmi špatný sklon. Příliš nebezpečná mládež neví,
 co znamená užívat tohoto stavu.
 I když pták uvězněný v kleci nařiká,
 470 přece je v zajetí ve větším bezpečí, než kdyby
 si užíval vzduchu a byl tak vystaven tisícům sítí.
 Ó Matko milosti, nikdy nedopust',
 abys snad opustila svého chráněnce. Budeš mu matkou?
 Richard byl Tvým synem, ty jednej jako
 475 matka.

10. SCÉNA

Richard tráví den mezi pochoutkami, které mu předložil Gulo, a napájí se Libertovými nejhoršími zásadami. Náhle si vzpomene na povinnost k Panně Marii, kterou dosud nesplnil, čili na modlitební korunku. Tajně spěchá domů a modlitební korunku, třeba napůl spícím jazykem, odřiká.

Osoby: Libertus, Richard, kumpáni, Gulo.

Libertus: Gulone, máš připraveno vše, co si hostina
 žádá?
 Gulo: Pohled', nachystal jsem vše, po čem srdce
 touží. Tyto pokrmy budou chutnat i nasycenému hrdlu.
 Libertus: Richarde, přijmi přední čestné místo.
 Richard: Richard není hoden této milosti,
 480 Liberte, ty přijmi přední čestné místo.
 Libertus: To se nestane!
 Richard: Tobě, Liberte, přísluší přední
 místo.
 Libertus: Richarde, vybraný klenote mého srdce,
 tobě náleží přední místo, přijmi toto místo.
 Richard: Třebaže si ho nezasloužím, láska k Libertovi mi
 485 přikazuje poslechnout.
 Libertus: Ať žije mé srdéčko
 Richard!
 Bibulus: Hej, ať navěky žije!
 Libertus: Sluší se, aby tak žili všichni druhové,
 které k nám připoutala láska. Cokoli je libo,
 ať je dovoleno.
 Dormillus: Richarde, ať si nešťastný Theorgus křičí!

- 490 Richard: Ať si Theorgus křičí! Ať už ten stařeček zamíří
do podsvětí, protože mně se volný život líbí.
- Bibulus: Líbí se mi Libertova povaha, ať šťastně
žije po tisíc dní!
- Všichni: Ať žije!
- Richard: A ať také vzkvétá
naše láska, Liberte!
- Všichni: Ať se jí dlouho daří!
- 495 Porculus: To není správné pití, Richarde, když ve sklenici
něco zůstane. Musíš svůj díl vypít jedním
hltem!
- Richard: Budiž, pijme! Ať zaznějí loutny,
ať žije, co nás obcerstvuje!
- Všichni: To ať dlouho trvá!
- Porculus: Já teď nechám svou mysl trošičku proběhnout po hvězdách.
- 500 Libertus: Já stejně tak.
- Richard: Nejinak učiním já! Ale běda!
Ještě jsem nesplnil náležitou povinnost
k Matce. Maria, jako Tvůj ctitel Ti odvedu, co Ti náleží.
Ty buď matkou, Richard je syn.

11. SCÉNA

Ďábel vede u Odplaty při proti Libertovi a Richardovi a chce dosáhnout rozsudku, který by oba odsoudil k smrti. Proti Libertovi toho dosáhne, avšak proti Richardovi na zásah velké Matky milostí, která se za něj u Odplaty přimluvila pro modlitební korunku, třeba napůl spícím jazykem odříkanou, vůbec nic nezmůže!

Osoby: Kristus čili Nemesis, blahoslavená Panna Maria, Orcamus s démony.

- 505 Orcamus: Věc je vykonána. Slétni se na můj pokyn, pekelná
družino! Tak se to sluší, aby oba provinilci
stejně hořeli v ohních Averno.
Richard a Libertus tu zakrátko budou,
aby je dlouho spaloval věčný žár.
Ty připrav ostré šípy, sirný plamen, smůlu,
510 ty vařící pryskyřici, Sysifův kámen a kola³⁰
pro ty mladé opovážlivce.
Já svolám blesky na ty, kdo se
provinili vůči všemocnému Bohu.
Svůj případ stručně přednesu před tváří přísné Odplaty.

³⁰ Zřejmě ohnivé kolo, do něž byl v podsvětí vpleten Ixión za to, že se pokusil svést bohyni Hérú.

- 515 Vy jděte napřed, vyslechnout truchlivý ortel,
který bude brzy vynesěn.
- Démoni: Ať hněv přinese zdar tvému přání!
- Orcamus: Nejspravedlivější Mstiteli, já, Plútó, služebník Tvé
spravedlnosti, jsem zde! Padám na kolena,
klaním se pravému Bohu, kterého jsem kdysi odmítl!
- 520 Klaním se Spravedlivému, jenž svrhl toho,
kdo se mu vzepřel, dal mu hořet ve věčném ohni
a navždy pomlouvače vypověděl z nebe.
Spravedlivý Soudce, vyhov tomu, koho jsi sám zatratil
spravedlivým rozsudkem, když také žádá spravedlivou věc.
- 525 Kristus: Jestli žádáš spravedlivou věc, slibuji!
- Orcamus: Budu se řídit Tvým rozkazem.
Klaním se laskavému a velkodušnému Bohu,
který umí dlouho snášet a trpět zločiny,
ale znám také Boha mstitele zločinů.
Ty, jenž spravedlivě srážíš viníky, kteří zašli příliš daleko,
- 530 sleduješ dvojici beztretně překračující hranice,
Liberta a jemu podobného Richarda. Vidiš je!
Vidiš ty zločince a provinilce, proč neudeříš?
Co ty dosud snášíš s laskavým srdcem, to nenávisť
Stygy nedokáže snést! Zatrať je!
- 535 Vzpomeň si, spravedlivý Bože! Orcamus jednou
zhřešil a navěky, nešťastník, zahynul.
Libertus se odvažuje vršit zločin na zločin
a Richard stejně tak! A ty jsi na provinilce stále neudeřil?
Nejvyšší Mstiteli, jsi spravedlivý, proč neudeříš?
- 540 Kristus: Žádáš spravedlivou věc, poháníš mou pravici k odplatě.
Ať tito zločinci zahynou, v Tartaru ať najdou zkázu!
Ať se oba nešťastníci, odvržení od naší tváře,
učí navěky výt strašlivý žalozpěv.
Ať jsou tito zločinci zatraceni, potrestej je, jsou mi odporní!
- 545 Připadá mi správné zatratit ty, kteří zatracení být chtěli.
- Anděl strážný: Pomoz Richardovi, Matko! Ach, s tím nešťastníkem je konec!
Pokud mu milosrdná Matka Milosti neposkytne ochranu
ve své náruči, pokud mu nepřispěchá na pomoc,
spravedlivý blesk Hromovládného ho srazí do Avernu.

- 550 Panna Maria: Synu, mírni svůj nezvyklý hněv.
 Kristus: Co žádá spravedlivá Odplata, to není žádný hněv.
 Ať zhyne Libertus, ať po právu navěky zhyne
 nešťastný Richard!
- Panna Maria: Synu, zabíjíš Richarda?
 Zabíjíš také Matku. Ach, přestaň zabíjet!
- 555 Kristus: Udeřit na ničemníky je správné.
 Panna Maria: Avšak správnější je,
 aby syn poslouchal matku, když tolik prosí.
 Pokorně žádám, ušetři Richarda! Zabij
 jako mstitel Liberta!
- Orcamus: Provinili se však oba.
 Panna Maria: Avšak ne oba mě ctíli jako syn matku.
- 560 Orcamus: I Udo³¹ ctil Matku Milosti, a přece,
 nešťastník, úpí v hlubinách Flegethontu.³²
 Maria: Ctil, přece však pohrdl mým napomínáním
 a tak pohrdl i Matkou. Richard však nikdy nepopřel,
 že je mým synem. Vyslal k Matce modlitby,
 třebaže napůl spícím jazykem.
- 565
 566a Víš, Synu:
 „Ti, kteří hlásají mou slávu, mají věčný život,“³³
 to přislíbila věčná láska.
- 566b Orcamus: Tak to je! Dokud její chráněnci Matku ctí, nemůže
 zahynout. Vůči Tobě však byl Richard vzpurný,
 Panno!
- Panna Maria: O tom nevím.
 Démoni: Byl, byl!
- 570 Orcamus: Vůči Tobě je vzpurný každý,
 kdo projeví vzpurnost vůči Synovi.
 Kristus: Pohleď, Matko!
 Odepři prosebníkovi spravedlivou věc, můžeš-li.
 Neušetřím ho! Zabij ho! Ať zhyne, přenešastný
 Richard, ať zhyne!
- Panna Maria: Běda, zadrž svou krutou ruku!
- 575 Kristus: Nemohu! Zabij ho! A to mám ještě soucit, když ho zabývám!
 Démoni: Tak, tak, sluší se zahubit toho, kdo se provinil zločinem.
 Panna Maria: Ale leží na něm vina jen za jeden zločin.

³¹ Udo von Magdeburg, podle německé středověké legendy chudý student, jemuž Panna Maria dala moudrost a umožnila mu stát se arcibiskupem. Udo však zanedbával své povinnosti a vedl hříšný život, proto byl povolán před Boží soud a ďábel ho odnesl do pekel. Kleinhampl snad znal stejnojmenné drama německého jezuita Jakoba Gretsera z roku 1598.

³² *Phlegethon, ontis, m.* – podsvětí ohnivá řeka.

³³ Sir 24,31.

- Orcamus: Mě Bůh pro jediný zločin, spáchaný pouze v srdci,
srazil i s mými druhy do Tartaru.
580 Zabij ho, zahub, nešetři ho, neboť nešťastný
Richard sám sebe šetřit nechtěl.
- Panna Maria: Ne, nezabíjej ho!
Takovou váhu má prosba tvé Matky?
Neušetříš-li Richarda, protože se provinil takovým
zločinem, ušetři ho aspoň jako mého chráněnce.
585 Vzpomeň si na Matčiny prsy, jimiž Syna krmila,
připomeň si všechny bolesti, pohlédni na velikost muk,
na nichž jsem s Tebou trpěla.
Při těchto bolestech prosím, ušetři Richarda!
- Orcamus: Zapřísahám tě, Vykupiteli, při tvých ranách! Zab ho!
590 Kriste, ukaž Matce své rány! Příliš zpupný
Richard je poplival, když spáchal takový
zločin. Zab ho! Patří mezi zločince
nehodné Tvé milosti, protože jí dříve
troufale, proradně, krutě pohrdl. Zab ho!
- 595 Panna Maria: Ach, ušetři ho, Synu! Příliš krutá
by byla ruka, kterou by Syn
Matce odepřel pomoc. Zadrž svou ruku!
- Orcamus: Dovolávám se spravedlnosti!
- Panna Maria: A já volám proti tomu, nezabíjej ho,
ach, žádám milosrdenství! Ušetři ho!
- Orcamus: Zab ho!
- 600 Panna Maria: Ušetři!
- Kristus: Zmírnila jsi Synův hněv,
Matko. Budiž tedy, ať Tvůj Richard žije,
Libertus ať zahyne. Toho hned zabij, služebníku
Stygy, a zachraň Richarda. Ať žije ten z jejích synů,
jehož si Matka milosti přeje uchovat při životě.

12. SCÉNA

Kumpáni touží pokračovat v nejhorších radovánkách a dychtí po přítomnosti Richarda a Liberty. Když se dozví, že první se tajně vrátil domů a druhého odnesla náhlá smrt, jejich veselost se mění ve smutek.

Osoby: kumpáni

- 605 Dormillus: Kde je Libertus?
Porculus: A kde se skrývá Richard?
Zdržuje nás od radovánek a veselého dne.
- Bibulus: Bozi! Druhové moji! Strach mi nedovoluje to vypovědět.

- 610 Vomillus: Trochu si vydechni, jaký strach ovládá tvé údy?
 Bibulus: Libertus leží tam v komnatě se zakrouceným
 krkem, jeho mrtvola vydává ze svých údů
 strašný zápach a dva páchnoucí psi
 sedí na stráži u jeho zčernalého těla.
- Vomillus: Ta neslýchaná zpráva otřásla tvými druhy.
 Hirculus: A kde je Richard?
 Bibulus: Ztratil se, také je pryč.
 615 Dormillus: Co když, ubožáček, zahynul stejným způsobem?
 Vomillus: To ne, Richard tajně zamířil domů.
 Florillus: Richard se vrátil domů?
 To je podezřelá věc, znamení největšího zla.
- Vomillus: Je zle, druhové. Buď sbohem!
 Bibulus: Sbohem.
 Porculus: Sbohem.
- 620 Běda, co je to za hluk? Něco strašného se sem rychle
 řítí. Prchám! A už víc nebudu mařit čas.
 Bůh svolává na provinilce stejnou pomstu
 jako na Liberta.

13. SCÉNA

Libertus se v podobě strašlivé příšery zjeví Richardovi, vzbudí ho ze spánku a omámení vínem a poučí ho, že by byl odsouzen ke stejné nešťastnému osudu, kdyby ho neosvobodila pomoc velké Matky milostí, která se stala jeho přímluvkyní u Nemesis. Odtud povstane u Richarda větší zbožnost k nejsvětější Matce.

Osoby: Libertus, Richard, duchové zemřelých.

- 625 Libertus: Vstaň, setřes příliš
 klidný spánek! Jsem zde já, ještě nedávno tvůj
 milý druh, společník tvého hříchu,
 který se ti vyrovná hříchem, ne však trestem. Pohled!
 Jsem zde, tvůj prokletý host, který obývá nehostinné
 kraje Avernu! Protři si oči a pohled!
 Prokletý! Běda, prokletý, přenešťastný
 630 Libertus je zde!
- Richard: Běda, umírám! Pekelná příšera
 se tedy již chystá Richarda pohltnout?

- Libertus: Neboj se!
Peklo nemůže škodit tam, kde proti Styze
nabízí ochranu Matka milosti! Vstaň! Pohled!
To jsem já, Libertus!
- 635 Richard: Ach, podoba popírá, že jsi to ty!
Avšak dokazuje to onen hřích, o němž víš.
- Libertus: Ano, jsem Libertus, společník tvého hříchu.
- Richard: Obýváš snad nyní, nešťastníče, sluje Taenaru?
- Libertus: Srazil mě spravedlivý blesk Hromovládného
a nyní, navěky nešťastný, sténám ve slujích Stygy.
640 Prokletý vzduch, který přál mým zločinům!
Prokletá země, po níž jsem začal nešťastně kráčet!
Prokleté lůno, které zrodilo tohoto syna peklu!
Prokletý čas a jeho druhové noci a dny,
v nichž jsem ničemným zločinem urazil nebesa!
- 645 Obývat věčné vězení? To je osud, který nikdy nelze
dost oplakat. Žít ve věčných mukách?
To je věc, která se nijak nedá snést. Avšak běda,
přece je třeba ji snést! Kéž bych směl zemřít!
- Richard: Nespravedlivá krutost! To sis zasloužil, běda, za příliš
650 krátkou rozkoš? Abys, nešťastníku, navěky zahynul?
- Libertus: Ano. To je spravedlivý trest za takový zločin, zemřít
pro věčnost. A tebe, Richarde, měl spravedlivým
rozsudkem Boha mstitele již již stihnout stejný trest,
kdyby za tebe Maria, Matka milosti,
655 jako za svého bývalého ctitele tolik neprosila,
že obměkčila hněvem planoucí, blesky metající
Nemesis. Věz, tvá spása byla v tom,
že jsi vykonal svou povinnost, třeba napůl spícím
a opilým jazykem. Ach, kéž bych byl i já
660 uměl ctít Marii jako syn svou
matku; pak bych se nikdy nestal synem Tartaru.
Ó věčnosti!
- Richard: Běda mi! Kam se skryji? Stydím se, stydím,
že setrvávám na zemi, já, Matčin proradný syn,
vzpurný vůči nebešťanům. Ó hanba! A Richardovo jméno
665 je nyní známé peklu! Kam mě to zavedla ohavná,
ach, příliš ohavná rozkoš a zaslepená volnost?
Dobrotivá Matko, kéž bys zastavila mé nohy,
když jsem neobežetně vkročil na tuto cestu,

- 670 kéž bys přetrhla ničemné dny mého života,
dříve než jsem se zapletl do tohoto zločinu!
Ohavná skvrna zločinu nyní dokazuje, že tento syn
není hoden mít Tebe za matku; vina za spáchaný
zločin naopak dokazuje, že má hlava je hodná Tartaru.
A Ty dosud miluješ toho, kdo si je vědom ničemného zločinu?
- 675 Miluješ! A až příliš jsi milovala, když jsi svého
provinilého chráněnce starostlivě vykoupila z pekla.
Milovaná Matko, byla jsi ve své lásce příliš marnotratná.
Byla jsi Matkou, ačkoli já jsem odmítal
být synem. Od této chvíle já budu synem,
- 680 třeba bys Ty, Maria, odložila mateřský cit.
Plyňte, bolestné slzy, buďte svědectvím
mé lásky a zároveň mé bolesti.
Miluji! Protože Ty jsi milovala, Matko! A cítím bolest, neboť
jsem způsobil bolest Tobě samé. A přece mě miluješ
- 685 a vždy jsi mě milovala jako syna, byť ztraceného.
Ty jsi mě vždy milovala, již bylo dost lásky!
Nyní mě jako nepřítele udeř a já tě stále budu milovat.
Žádáš si za takový zločin můj provinilý
život? Matko, stačí jen pokyn a dostaneš ho.
- 690 Můj život, který Tvá láska odňala věčné smrti,
je Tvůj, pro Tebe chci žít a zemřít.
Přijmi uprchlíka zpátky pod svůj prapor,
dobrotivá Rodičko, pod ním chci žít a zemřít.
Pryč ode mě, mí druhové, ohavná láska a zločiny,
- 695 nemiluji vás, abych nebyl nazván nepřítelem Panny.
Pro ni jedinou toužím žít a žádám zemřít!

EPILOG

Vykládá tato slova sv. Bernarda o velké Matce milosti: Jestliže jaká naděje, jestliže jaká milost, jestliže jaká spása v nás je, víme, že od ní všechno pochází. Řeč na svátek narození Panny Marie. O průtoku milosti.

Recitativ

- Richardus: Věz tedy, ty, kdo miluješ Pannu!³⁴
Jestliže jaká naděje, jestliže jaká milost, jestliže
jaké spasení v nás je, víme, že to všechno pochází od Marie.
- 700 Všichni: Ó, ty, kdo miluješ Pannu, měj stále na mysli
příznivou přátelskou smlouvu mezi námi a Marií.

³⁴ Lat. *parthenophilus*, z řec. *parthenos* – panna a *filó* – miluji.

705

V ni doufej,
nikdy nezoufej.
Dychtíš po nebeské vlasti?
Usiluj o Mariinu přízeň!

Magistr Joannes Kleinhampl
Vše k větší slávě Boží